

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTEKÓW

1. Nazwa

HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI NOWY WALISZÓW

2. Czas powstania

XIV, XIX w.

3. Miejscowość

NOWY WALISZÓW

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

województwo: **DOLNOŚLĄSKIE**

powiat: **KŁODZKI**

gmina: **BYSTRZYCA KŁODZKA**

6. Współrzędne geograficzne

50° 18' 47.175" N 16° 44' 4.176" E

7. Użytkowanie obecne

MIESZKALNE

ROLNICZE

8. Stan zachowania

3

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

NAZWY: Neuwalterstorf, Ober Wltersdorf, Obirst Waltirsdorf, Newwen Walterdorf, Walthervilla nova, Newen Walthersdorf, Neue Wltirsdorf, Neu-Waltersdorf, Naywalthersdoff, Naywalthersdoff, Wltersdorf Neu

HISTORIA: Nowy Wajiszów wzmiankowano po raz pierwszy w 1336 r. (sędziostwo), a niedługo później istniały już tutaj dobra rycerskie. Również szybko wybudowano we wsi kościół – w 1384 r. jest już kościołem parafialnym. W 1571 r. ulokowanych tu było 35 gospodarstw, 17 chatupników oraz tartak. W 1633 r. natomiast wymienia się 32 kmienci i 7 zagrodników. W II poł. XVIII w. wieś była jedną z największych osad w Hrabstwie Kłodzkim – znajdował się tutaj dwór, folwark, tartak i 2 młyny. W I poł. XIX wieś miała nadal charakter rolniczo-rzemieślniczy; widoczny jest znaczny wzrost ludności - pracowały tu 4 młyny, wapiennik, tartak, browar i gorzelnia. Również w II poł. XIX w. osada pozostała wsią rolniczą z drobnym przemysłem wiejskim, rozwijał się browar, kamieniołom i młeczarnia. Po 1945 r. wieś miała charakter rolniczy, nie odtworzono lokalnego przemysłu ani rzemiosła. Nowy Wajiszów wykształcił swój, obecnie zachowany układ, około 1824 r. jako wieś tańcuchowa z elementami wielodrożnicy. Historycznie ukształtowany układ ruralistyczny jest dość dobrze zachowany, zabudowę stanowią głównie budynki mieszkalne z XIX/XX budowane w technologii tradycyjnej murowanej.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

Istniejące zagrożenia, postulaty konserwatorskie, źródła i literatura –
załącznik do karty ewidencyjnej nr 1.

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

8 sierpnia 2023 r.

Adamina Modrzejewska

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 1

1. Miejscowość	NOWY WALISZÓW	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	BYSTRZYCA KŁODZKA		
3. Powiat	KŁODZKI		
4. Województwo	DOLNOŚLĄSKIE		
HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI NOWY WALISZÓW		ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA POSTULATY KONSERWATORSKIE ŹRÓDŁA I LITERATURA	

ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA:

- a) zatracenie historycznie ukształtowanego układu ruralistycznego wsi
- b) przebudowa i niezgodne z doktryną konserwatorską prace remontowe historycznej zabudowy mieszkalnej i gospodarczej

POSTULATY KONSERWATORSKIE:

- a) rozbudowa wsi z poszanowaniem historycznego ukształtowanego układu ruralistycznego
- b) zachowanie dominanty jaką stanowi kościół pw. św. Mikołaja
- c) budowa nowych obiektów z zastosowaniem materiałów występujących w budownictwie lokalnym oraz z zachowaniem cech charakterystycznych dla Kottliny Kłodzkiej
- d) prace remontowe i modernizacyjne przy historycznej zabudowie mieszkalnej i gospodarczej należy prowadzić z zachowaniem i poszanowaniem oryginalnej substancji zabytkowej
- e) zachowanie i konserwacja mafej architektury sakralnej
- f) zachowanie i odtworzenie historycznie ukształtowanej zieleni (park przy dworze)
- g) prace przy obiektach zabytkowych należy prowadzić w uzgodnieniu ze służbami konserwatorskimi

ŹRÓDŁA I LITERATURA

Dehio-Handbuch der Kunstdenkmäler in Polen Schlesien, Berlin 2005.

Knies J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, 1845.

Rybka-Cegielska I., Boguszewicz M., Wiśniewska D., *Studium środowiska kulturowego gminy Bystrzyca Kłodzka woj. Wałbrzyskie tom II, część I*, Wrocław 1995.

Słownik geografii turystycznej Sudetów, T. 15: Kotlina Kłodzka i Rów Górnej Nisy, Wrocław 1994.

Kartografia

Messtischblatt Wolfelsdorf 5766, ok. 1940 r.

Opracowanie załącznika:
(data i podpis)

8 sierpnia 2023 r.

Adamina
Modrzejewska

